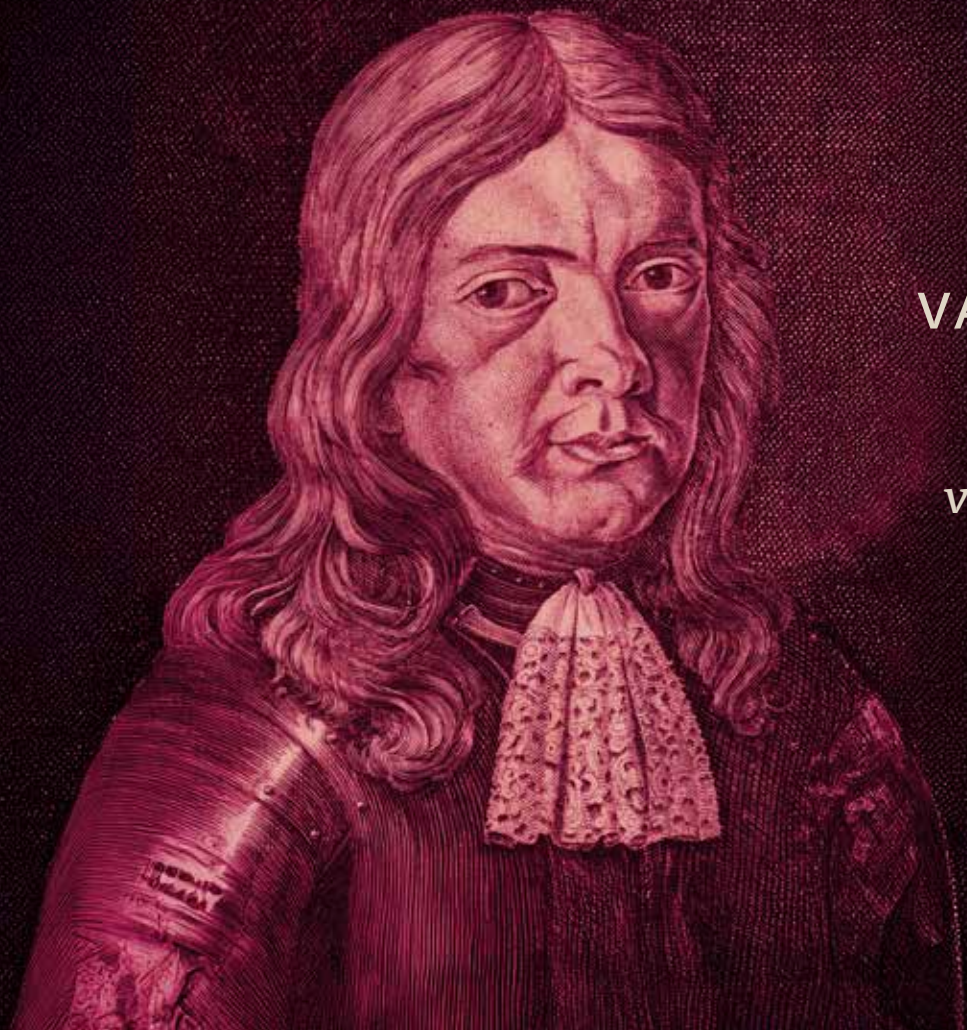

VALVASORJEVA
ODLIČJA ♦ 2025

VALVASORJEVA
ODLIČJA ♦ 2025

PREDGOVOR
OB PODELITVI
VALVASORJEVIH
ODLIČIJ 2025:
*muzeji in galerije
v nenehnem dialogu
s svetom* ◆

Valvasorjeva odličja, ki jih podeljuje Slovensko muzejsko društvo, nas vsako leto znova spomnijo na izjemno moč in pomen muzejskega dela. Izpostavijo in počastijo posameznike ter muzejske projekte, ki pomembno zaznamujejo strokovni, raziskovalni in ustvarjalni utrip muzejske dejavnosti v Sloveniji. Podelitev Valvasorjevih odličij je trenutek, ko se poklonimo predanosti, znanju in ustvarjalnosti – vrednotam, ki so tako zelo pomembne za kakovostno opravljanje muzejskega dela.

Muzeji danes niso zgolj prostori ohranjanja preteklosti, temveč so postali ali še postajajo tudi živahna središča interpretacije, raziskovanja in dialoga z javnostmi. Prejemniki letošnjih odličij so s svojim delom ponovno pokazali, da muzealstvo ni le ohranjanje spomina, temveč tudi iskanje novih poti za prepletanje preteklosti s sedanjostjo. Inovativni pristopi predstavitve dediščine, s katerimi muzealci obiskovalce nagovarjamo na več ravneh – čustveni, intelektualni in izkustveni, dokazujejo, da muzejsko delo ni statično, temveč živahno, spremenljivo in v nenehnem dialogu s svetom okoli nas.

Letos je imela komisija za Valvasorjeva odličja ponovno polne roke dela, kajti na razpis je do izteka roka prispelo 27 nominacij za različne kategorije. Podrobno je pregledala in preučila prispele vloge ter odlično, odločno in strokovno opravila svoje delo, za kar se ji na tem mestu tudi zahvaljujem. Še posebno pa me veseli, da je letos prvič podeljena tudi nagrada za lani vpeljana kategorijo slovenski muzej leta. Podelitev Valvasorjevih odličij je priložnost, da se zahvali-

mo tistim, ki vsak dan gradijo mostove med preteklostjo in prihodnostjo. Obenem pa je tudi povabilo širši javnosti, da muzeje prepozna kot prostor skupnega učenja in navdiha.

V imenu Slovenskega muzejskega društva iskreno čestitam letošnjim prejemnikom odličij, prav tako tudi vsem nominirancem za njihove projekte in pomemben prispevek k razvoju muzejev, ohranjanju dediščine ter z njo povezanega znanja in muzeološkega vedenja.

In ker se je letos komisija za Valvasorjeva odličja še zadnjič sestala v trenutni sestavi, se ji ob koncu tega zapisa še enkrat zahvaljujem za vse opravljeno delo in predanost.

Maja Hakl Saje
predsednica Slovenskega muzejskega društva

OB 54. PODELITVI VALVASORJEVIH ODLIČIJ: *poklon strokovnosti, ustvarjalnosti in govoric srca*

Vsaka muzejska in galerijska razstava je edinstvena. Izraža se v samosvoji podobi in nosi neponovljivo zgodbo. Za razstavljenimi podobami in muzejskimi zgodbami stoji avtor – kustos oziroma skupina kustosov, ki skupaj z ekipo snujejo in uresničujejo razstavo. Med njimi so muzejski ali galerijski sodelavci, restavradorji, arhitekti, oblikovalci, tehnični sodelavci in drugi ustvarjalci.

Ko od blizu spoznaváš svet nastajanja razstav in dobiš priložnost vstopiti v njegovo zakulisje, se znova potrjuje spoznanje, da muzejsko delo ni le poklic – je svet predanosti, strokovnosti in ljubezni do kulturne dediščine. Ob mednarodnem muzejskem dnevu, ki ga praznujemo 18. maja, *Slovensko muzejsko društvo s podelitvijo Valvasorjevih odličij slavi ustvarjalnost in predanost muzejskemu delu ter sijaj muzejske stroke.*

Komisija za podeljevanje Valvasorjevih odličij je tudi letos opravila obsežno delo, povezano z razpisom Slovenskega muzejskega društva, saj je na razpis do izteka roka, 21. februarja 2025, prispelo *27 nominacij v vseh kategorijah.*

Ob koncu štiriletnega mandata (2022–2025) se s tem izborom končuje delo sedemčlanske komisije v naslednji sestavi: *Jana Babšek* (kustosinja, direktorica muzeja, Tržiški muzej, od februarja 2025 Gorenjski muzej), *Marjeta Bregar* (muzejska svetovalka, Dolenjski muzej Novo mesto), *mag. Miha Mlinar* (muzejski svetnik, Tolminski muzej), *dr. Karla Oder* (muzejska svetnica, Koroški pokrajinski muzej – Muzej Ravne na Koroškem), *Natalija Štular* (muzejska svetovalka,

Gornjesavski muzej Jesenice – Slovenski planinski muzej), *dr. Blaž Vurnik* (muzejski svetnik, MGML – Mestni muzej Ljubljana) in *mag. Marjetka Balkovec Debevec* (muzejska svetnica, Slovenski šolski muzej – predsednica komisije).

Člani komisije smo v svojem mandatu prenovili pravilnik delovanja komisije, uvedli nekaj sprememb in novosti med nagradami ter pripravili nove prijavne obrazce.

Z novimi potmi v muzealstvu tudi komisija svoje štiriletno delovanje sklene z novo oblikovno podobo knjižice Valvasorjevih odličij, listin in spremljajočih tiskov, delo oblikovalke in ilustratorke Irene Gubanc. *Oblikovno podobo oblikovalka podarja muzejski stroki in se ji za to najlepše zahvaljujemo.*

Komisija je pripravila tudi vsakoletno slovesno prireditev ob podelitvi Valvasorjevih odličij, leta 2022 v sodelovanju s Tolminskim muzejem v okviru zborovanja Slovenskega muzejskega društva v Tolminu, sicer pa v Narodni galeriji v Ljubljani v sodelovanju z izvršnim odborom Slovenskega muzejskega društva, Narodno galerijo in Slovenskim šolskim muzejem.

V štirih letih je na razpis za Valvasorjeva odličja prispelo čez sto pošiljk za 98 prijav nominiranih projektov. Komisija je prav vsako od prijav tehtno preučila, o njih je razmišljala in razpravljala. Največ nominiranih projektov je bilo v kategoriji nagrad za enkratne dosežke, teh je bilo skupaj s kandidaturami za muzej leta 64. Veliko večino od teh razstavnih

projektov smo si člani komisije ogledali. Prav povsod nas je navdušilo predano in strokovno delo kolegic in kolegov v muzejih. Za prijetna srečanja in za priložnost, da smo lahko vstopali v zakulisje priprave razstav, za to, da ste z nami delili razmišljanja, dileme in načrte, se vam, cenjene kolegice in kolegi, v imenu komisije za podeljevanje Valvasorjevih odličij najlepše zahvaljujem!

Valvasorjeva odličja so najvišja potrditev kakovosti muzejske dejavnosti pri nas.

NAGRADA ZA ŽIVLJENJSKO DELO

Najbolj dragocena je nagrada za življenjsko delo – priznanje za dolgoletno predanost, vztrajnost in pomemben prispevek k razvoju muzejske stroke. Letos je prejemnik nagrade **mag. Ralf Čeplak Mencin**, muzejski svetnik, magister znanosti s področja muzeologije, kustos etnolog za zunajevropske zbirke v Slovenskem etnografskem muzeju, soorganizator muzejskega izobraževalnega programa Muzeoforum (1991–2010), predsednik Skupnosti muzejev Slovenije (1991–1995) in ICOM Slovenija (1997–2003) ter predsednik ICOM–ICME Mednarodnega odbora etnografskih muzejev (2019–2025). Težišče njegovega delovanja je bilo usmerjeno v preučevanje zunajevropskih kultur, razvoj slovenske muzeologije in prizadevanja za vključevanje družbeno ranljivih skupin. Mag. Čeplak Mencin je avtor in soavtor številnih razstav,

ukvarja se s publicističnim in uredniškim delom, dejavno je sodeloval v stanovskih društvih v slovenskem in mednarodnem muzejskem prostoru, kjer se je zavzemal za uresničevanje etičnega poslanstva muzejev kot prostorov odprtosti in dialoga.

SLOVENSKI MUZEJ LETA

V letu 2023 je bila vpeljana kategorija slovenski muzej leta. Komisija je letos prejela tri prijave treh odličnih muzejev, Tržiškega muzeja, Umetnostne galerije Maribor in Muzeja novejših zgodovine Celje – in prav tega je komisija prepoznala kot prvega prejemnika odličja slovenski muzej leta. **Muzej novejših zgodovine Celje** že več kot dve desetletji s svojimi muzejskimi projekti sledi širšim muzejskim smernicam, znotraj katerih se v zadnjih letih poudarja uspešen projekt ureditve muzejskega kompleksa Fotohiša Pelikan.

NAGRADA ZA ENKRATNE DOSEŽKE

Valvasorjeva nagrada za enkratne dosežke je kategorija nagrad, v kateri je nabor prijav najobsežnejši. Tudi letos je bilo za pretehtati med kar 15 kakovostnimi predlogi in med njimi, skladno s pravilnikom, izbrati le tri:

• **Od korzeta do žaketa. Oblačilni videz Ljubljancev, 1850–1950**, osrednja razstava Mestnega muzeja Ljubljana v letu 2024.

Avtorica razstave: Mojca Ferle, kustosinja za urbano etnologijo, muzejska svetnica, Muzej in galerije mesta Ljubljane.

• **Mariborski slikar Eduard Lind**, občasna razstava v Kinu Partizan, Pokrajinski muzej Maribor.

Avtorica razstave: dr. Valentina Bevc Varl, muzejska svetovalka, Pokrajinski muzej Maribor.

• **Odmaknjeni pogled: Nova stvarnost in realizem v Srednji Evropi (1925–1933)**, mednarodna razstava v Galeriji Božidar Jakac – Muzej moderne in sodobne umetnosti, Kostanjevica na Krki.

Avtorja razstave: Miha Colner, višji kustos, in Goran Milovanović, muzejski svetovalec in direktor – s sodelavci, Galerija Božidar Jakac – Muzej moderne in sodobne umetnosti, Kostanjevica na Krki.

Poleg prejemnikov Valvasorjeve nagrade za enkratne dosežke je bilo nominiranih še naslednjih 11 odličnih razstavnih projektov, ki s svojo izraznostjo in načinom predstavitve bogatijo slovensko muzejsko dejavnost:

• **Marjan Ciglič – mojster za vse čase**, Muzej novejših in sodobne zgodovine Slovenije, avtorica: dr. Monika Močnik.

• **Vedno na voljo. Feministične pozicije v vizualni umetnosti iz Slovenije**, Moderna galerija in Muzej sodobne umetnosti Metelkova, avtorska skupina: dr. Martina Vovk, mag. Kristjan Sedej, Igor Španjol, mag. Adela Železnik, Lucija Cvjetković.

- *Pravljíčna tehnika*, Tehniški muzej Slovenije, avtorici: Irena Marušić in Ajda Kozjek.
- *Dolgo 19. stoletje na Loškem*, Loški muzej Škofja Loka, avtorska skupina: Biljana Ristić, dr. Simona Žvanut, Anja Zver.
- *Peter Simič in Borut Simič. Dialog generacij*, Dolenjski muzej Novo mesto, avtorska skupina: Katarina Dajčman, Maja Rudolf Markovič, Natalija Zanoški, Jurij Kocuvan, Darko Plevnik.
- *Karpo Godina: filmski imaginarij*, Slovenska kinoteka, avtorska skupina: Matevž Jerman, Kristina Ravnikar, Ranko Novak.
- *Franc Berneker, Okamenele sanje. Razstava ob 150-letnici umetnikovega rojstva*, Koroška galerija likovnih umetnosti Slovenj Gradec, avtorska skupina: Katarina Hergold Germ, Nina Popič, Sara Badovinac.
- *Rock Postojna*, Notranjski muzej Postojna, avtor: Tine Kaluža.
- *Svetinje in črepinje. Arheološke najdbe s Tomšičeve ulice v Kranju*, Gorenjski muzej, avtorska skupina: dr. Veronika Pflaum, Manca Omahen Gruškovnjak, Domen Perne, Barbara Bogataj Kokalj, Ariana Furlan Prijon.
- *Koper Capodistria 1500*, Pokrajinski muzej Koper – Mestna občina Koper, avtorska skupina: Marko Bonin, dr. Melita Fajč, Vesna Pajič.
- *Avgust spomladi*, Video galerija KLET, ZDSLU, Ljubljana, Naravoslovnotehniška fakulteta v Ljubljani in Javni zavod Pionirski dom – center za kulturo mladih, vodja projekta: doc. Boris Beja.

VALVASORJEV NAGELJ

Med razstavnimi projekti je bil eden izmed njih prepoznan za kategorijo Valvasorjev nagelj. Prejme ga občasna razstava v Pomurskem muzeju Murska Sobota: **Predmeti veselja**, avtorska skupina: Mateja Huber, muzejska svetovalka, Pomurski muzej Murska Sobota, Jasna Žižek, prof. zgodovine in geografije, Dušana Horvat, prof. zgodovine in geografije (v pokoju), in sodelujoči učenci Osnovne šole I Murska Sobota.

Razstavni projekt je z izpostavljenostjo tematiko vsebine, ki prinaša v življenje drobne radosti in veselje ter z uspešnim pedagoškim programom *Mali kustosi* in sodelovanjem s krajanji pokazal na pomembno družbeno-povezovalno vlogo muzeja v lokalni skupnosti.

ČASTNO VALVASORJEVO PRIZNANJE

Muzejsko skupnost bogatijo tudi posamezniki, ki jim Slovensko muzejsko društvo podeljuje častno Valvasorjevo priznanje. Muzejsko delo ni njihova primarna stroka, kot zanesenjaki s svojo zavzetostjo raziskujejo in ohranjajo predmete in zgodbe naše skupne preteklosti. Komisija je prejela 7 prijav za častno Valvasorjevo priznanje. Ker pravilnik določa, da se lahko podeli do največ 5 častnih Valvasorjevih priznanj, je komisija izbrala naslednje prejemnike:

- **Aleš Lombergar** za štiri desetletja sodelovanja z Muzejem in galerijami mesta Ljubljane pri ustvarjanju izjemne zbirke jedkanega stekla, restavriranju in fotografski dokumentaciji o njem.
- **Vekoslav Kebe z Zavodom Jezerski hram iz Cerknice** za 30-letno kontinuirano in predano ohranjanje naravne in kulturne dediščine kraškega polja s presihajočim Cerkniškim jezerom.
- **dr. Tea Kolar Jurkovšek in dr. Bogdan Jurkovšek** za donacijo bogate zbirke 176 steklenih obtežilnikov za papir iz steklarn 19. in 20. stoletja Pokrajinskemu muzeju Celje.
- **Klavdij Sluban** za obsežno retrospektivno razstavo *Nekje drugje Tukaj* in podarjeno celotno razstavljeno zbirko – 159 originalnih, certificiranih, signiranih in numeriranih fotografij Muzeju in galerijam mesta Ljubljane.
- **Marco Manin** za izjemen prispevek k ohranjanju, zaščiti in vrednotenju slovenske zgodovinske in kulturne dediščine zunaj meja Republike Slovenije, s poudarkom na sodelovanju z Narodnim muzejem Slovenije pri zapuščini Josipa Pangerca na Tržaškem in v Istri.

Letošnji nagrajenci s svojim delom dokazujejo, da so muzeji in galerije živa središča raziskovanja, interpretacije in povezovanja skupnosti.

Priznanje vsem nominirancem, poklon vsem nagrajenkam in nagrajencem!

Muzeji in galerije so varuhi spomina in ustvarjalci novih povezovanj. Njihovo delo vpliva na razumevanje preteklosti, oblikovanje identitete in razmislek o prihodnosti.

Mnogo je misli o pomenu muzejev in galerij, zelo povedno misel najdemo tudi v zapuščini papeža Frančiška, pomembne osebnosti naše dobe, ki se je poslovil aprila letos. Ob prenovi vatikanske pinakoteke leta 2017 je dejal: **»Muzeji niso le hiše stvari, temveč hiše osebnih in skupnih zgodb, ki govorijo srcu človeka.«**

Naj muzejske zgodbe ostanejo takšne!

mag. Marjetka Balkovec Debevec
predsednica komisije za Valvasorjeva odličja

ŽIVLJENJSKO DELO

mag. Ralf Čeplak Mencin

VALVASORJEVA NAGRADA ZA ŽIVLJENJSKO DELO

Mag. Ralf Čeplak Mencin

Muzejski svetnik mag. Ralf Čeplak Mencin je strokovno pot posvetil raziskovanju in predstavljanju zunajevropskih kultur ter razvoju slovenske muzeologije in njenega etičnega poslanstva. Pri svojem delu se odlikuje po razstavah, publicističnih in uredniških dosežkih ter delovanju v stanovskih društvih in mednarodnih združenjih.

Foto: Miha Špiček

Muzejski svetnik v Slovenskem etnografskem muzeju (SEM), mag. Ralf Čeplak Mencin, kustos za muzejske zbirke iz Azije, Oceanije in Avstralije, se je v svoji bogati in dinamični karieri posvečal predvsem raziskovanju in predstavljanju zunajevropskih zbirk ter njihovega pomena v slovenskem prostoru. Prispeval je k razvoju slovenske muzeologije, s poudarkom na etnologiji in antropologiji v muzejih, ki jo je vzporejal tudi z mednarodnim muzejskim prostorom.

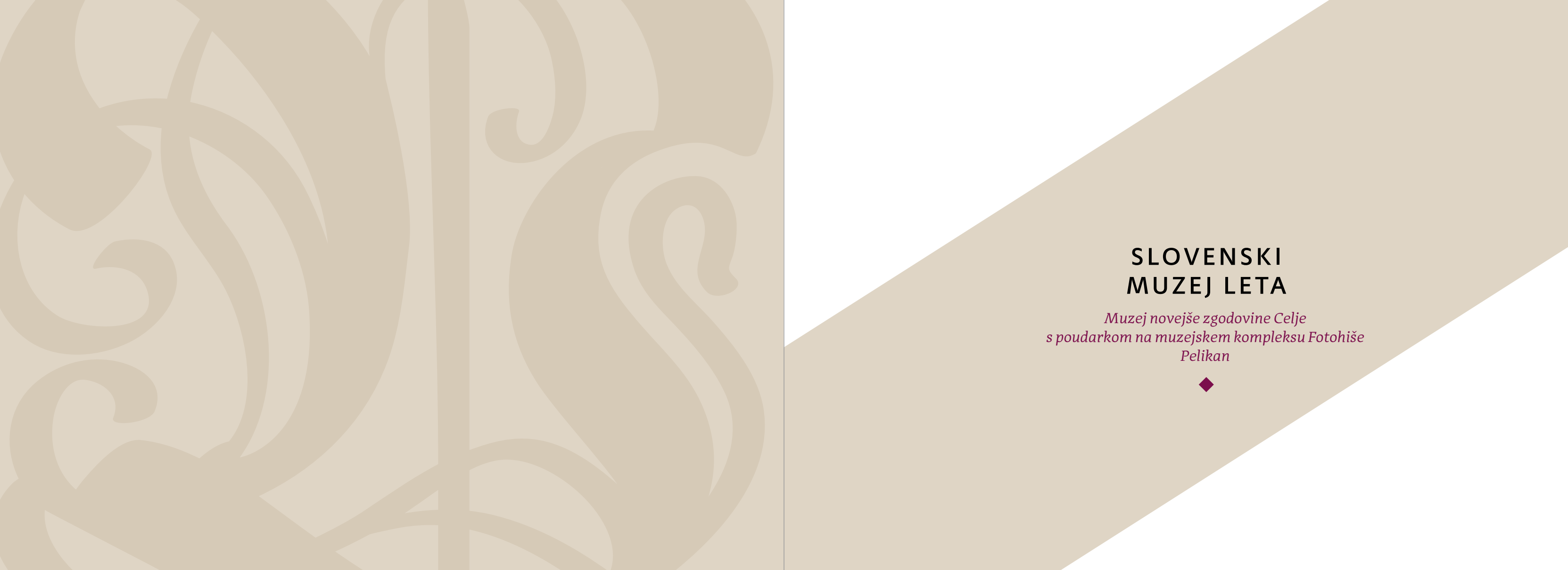
Aktivno je deloval v Slovenskem muzejskem društvu in drugih stanovskih društvih. Med drugim je bil soorganizator muzejskega izobraževalnega programa Muzeoforum (1991–2010), predsednik Skupnosti muzejev Slovenije (1991–1995) in ICOM Slovenija (1997–2003) ter predsednik ICOM–ICME Mednarodnega odbora etnografskih muzejev (2019–2025).

Kot diplomirani psiholog in etnolog se je dodatno izobraževal na področju muzeologije, muzejske pedagogike ter podjetništva in menedžmenta v kulturi in leta 2011 pridobil naziv magister znanosti s področja muzeologije na oddelku za muzeologijo filozofske fakultete v Zagrebu.

Pot muzealca je začel v Pokrajinskem muzeju Ptuj, delo nadaljeval v Mestnem muzeju Ljubljana, pravo poslanstvo pa našel v Slovenskem etnografskem muzeju. Leta 1990 se je zaposlil kot vodja Muzeja neevropskih kultur v dvorcu Goričane pri Medvodah, po njegovem zaprtju pa se je leta 2001 usmeril v raziskovanje zbirk iz Azije, Oceanije in Avstralije ter ljudstev tega prostora. Prav predstavljan-

je njihovega načina življenja in stikov prebivalcev slovenskega etničnega ozemlja s prostori in ljudmi zunaj Evrope je temeljno poslanstvo letošnjega nagrajenca za življenjsko delo. Je avtor in soavtor številnih razstav, med njimi dela stalne razstave *Med naravo in kulturo – Odsev svetov*, *Srečevanja s Kitajsko, Afganistan – slovenski pogledi*, *Belo zlato: zgodbe o bombažu*. Z razstavami je odstiral pomembna vprašanja sodobnega sveta, kot so migracije, begunstvo in kulturna izmenjava, ter poudarjal humanistične vrednote in pomen medkulturnega dialoga.

Njegovo prizadevanje za družbeno odgovorno muzejsko prakso se izraža tudi v delu z družbeno izključenimi skupinami. Pomembna so njegova prizadevanja za prepoznavanje pomena romske kulture v Sloveniji in v mednarodnem prostoru. Bil je pobudnik in soorganizator večletnega festivala romske kulture Romano Čhon. Kot koordinator cikla razstav o balkanski migracijski poti je opozarjal na problematiko etnične diskriminacije. Velik je njegov prispevek k uresničevanju etičnega poslanstva sodobnih muzejev.

SLOVENSKI MUZEJ LETA

*Muzej novejšje zgodovine Celje
s poudarkom na muzejskem kompleksu Fotohiše
Pelikan*

Fotoateljé v Fotohiši Pelikan, foto: Muzej novejšje zgodovine Celje

SLOVENSKI MUZEJ LETA

Muzej novejšje zgodovine Celje

◆ Muzej novejšje zgodovine Celje kot ena osrednjih kulturnih ustanov na Celjskem uživa ugled v strokovnih krogih in širši javnosti. Med drugim je znan po *Otroškem muzeju Hermanov brlog*, ki letos praznuje 30 let delovanja, a je še vedno aktualen. Prav tako letos praznuje 25 let stalna razstava *Živeti v Celju*, ki je bila zaradi sodobnih pogledov pri postavitvi že ob odprtju prepoznana kot presežek med tedanjimi muzejskimi postavitvami. V zadnjem času je muzej pripravil še več drugih odmevnih razstavnih projektov, ki s svojo sporočilnostjo izražajo angažiran odnos do aktualnih družbenih vsebin in vprašanj.

Posebna je zgodba muzejskega kompleksa Fotohiše Pelikan, ki se je začela leta 1997 s pridobitvijo in ureditvijo steklenega fotografskega ateljeja. V zadnjem desetletju so to muzejsko enoto razširili na celotno stavbo, tako na fotografski studio kot družinsko stanovanje ter kletne in podstrešne prostore, v skupnem obsegu skoraj 600 m² površine. Tako je obiskovalcem omogočen sprehod skozi zgodovino in dediščino fotografije od konca 19. stoletja do danes v povsem avtentičnem okolju, ob tem pa je predstavljena tudi meščanska bivalna kultura iz prve polovice 20. stoletja. Že leta 2022 so v kletnih prostorih uredili galerijo in s tem razstavni prostor za promocijo sodobne fotografske ustvarjalnosti.

S celotno prenovo stavbe in njenim odprtjem za javnost aprila 2024 sta Celje in Slovenija pridobila dragocen kulturni večnamenski objekt, ki ni le muzej kulturne in tehniške dediščine, ampak je tudi kulturno-umetniško in izobraževalno središče. Fotografija in fotografska dediščina namreč obiskovalce in uporabnike nagovarjata z vsebino, ki je del skupne evropske zavesti ter zgodovinskega in kolektivnega spomina, njen jezik pa ni omejen z nacionalnimi in državnimi mejami.

Dokončanje tako pomembnega in zahtevnega projekta je zahtevalo izjemen trud in strokovnost vseh sodelujočih, predvsem pa avtorske skupine pod vodstvom direktorja muzeja dr. Tončka Kregarja, ki je projekt zasnovala, vodila, izvajala in tudi izpeljala.

Za vse dosežke prejme Muzej novejšje zgodovine Celje nagrado slovenski muzej leta 2025.

Ob izjemnih razstavnih projektih in drugih uspešno izvedenih dejavnostih je Muzej novejšje zgodovine Celje v zadnjih letih uspešno dokončal obsežen projekt prostorske in vsebinske razširitve Fotohiše Pelikan ter prenove in preobrazbe nekdanje Pelikanove hiše na Razlagovi ulici v Celju. Celovit muzejski kompleks Fotohiše Pelikan zaradi izjemnosti ohranjene in predstavljene kulturne dediščine izstopa ne le v nacionalnem, ampak tudi v evropskem prostoru.

ENKRATNI
DOSEŽKI

Pogled na del razstave *Od korzeta do žaketa*, foto: Blaž Gutman, MGML

ENKRATNI DOSEŽEK

Od korzeta do žaketa.

Oblačilni videz Ljubljančanov, 1850–1950

*Avtorica: Mojca Ferle, muzejska svetnica,
MGML – Mestni muzej Ljubljana*

Osrednja razstava Mestnega muzeja Ljubljana v letu 2024 *Od korzeta do žaketa. Oblačilni videz Ljubljančanov, 1850–1950*, zarisuje širši zgodovinski in družbeno-kulturni kontekst ljubljanske oblačilne dediščine od sredine 19. do sredine 20. stoletja. Zbirka je v Mestnem muzeju Ljubljana začela nastajati v začetku 50. let 20. stoletja, zadnjih 35 let pa jo je sistematično oblikovala in raziskovala muzejska svetnica, kustodinja za urbano etnologijo Mojca Ferle, avtorica razstavnega projekta, pri katerem je sodelovala s sodelavci muzeja in številnimi zunanjimi sodelavci.

Razstava je zajemala posamezne zanimive vsebinske sklope na 450 m² razstavnega prostora in prikazala več kot 400 oblačilnih predmetov s prepletom vsebin, od prikazov začetka zbirke, mejnikov življenjskega cikla do oblek z zgodbo in sodobnega modnega oblikovanja. Tako je bila vsebina vključena v raznovrstno mrežo zgodovinskih, družbenih in kulturnih pomenov, pri čemer obleka ni bila predstavljena zgolj kot muzejski predmet, temveč tudi kot medij kulturne komunikacije.

Razstavo je spremljal bogat spremljevalni program, del razstavnega projekta je bilo sodelovanje z izobraževalnimi ustanovami prek sočasnih razstav dijakov in študentov na področju oblikovanja. Med inventivnimi pristopi je bila vključena vpeljava tehnologije umetne inteligence, ki je obiskovalcem omogočila, da so se »oblekli« v vizualne zgodovinske meščanske portretne podobe. Razstava je med drugim spodbudila zbiranje oblačilnih kosov pri zasebnikih in z novimi pridobitvami obogatila muzejsko zbirko.

Obrazstavna publikacija *StaroMODNI besednjak*, ki sta jo uredili Mojca Ferle in Irena Žmuc, je prav tako izvirna in trajen dosežek: gre za svojevrsten razstavni katalog, leksikon o modi in kulturi oblačenja Ljubljančanov v obdobju 1850–1950, ki z bogatim vsebinskim in slikovnim gradivom izobraževalno dopolnjuje razstavno pripoved.

*Na razstavi **Od korzeta do žaketa** avtorice Mojce Ferle, kustodinke za urbano etnologijo v MGML – Mestnem muzeju Ljubljana, je predstavljena bogata oblačilna dediščina Ljubljančanov. Z obsežnim številom razstavljenih eksponatov je razstavni prikaz razprl pogled na oblačilno kulturo v našem prostoru v kontekstu družbenih in zgodovinskih sprememb. Avtorica je preteklost povezala s sodobnim oblikovanjem dijakov in študentov ter jo približala javnosti z razvejenim spremljevalnim programom in inventivnim obrazstavnim leksikonom.*

Pogled na del razstave Mariborski slikar Eduard Lind, foto: Tomo Jeseničnik

ENKRATNI DOSEŽEK

Mariborski slikar Eduard Lind

Avtorica: dr. Valentina Bevc Varl, muzejska svetovalka, Pokrajinski muzej Maribor

Občasna razstava je rezultat sistematične raziskave življenja in dela v Hamburgu rojenega slikarja, ki je v Mariboru živel med letoma 1855 in 1904. Izhodišče zanj so bila ohranjena slikarska dela in arhivski viri, s čimer je slikar Eduard Lind po več kot stoletju pridobil veljavo osrednjega mariborskega slikarja, zlasti portretista, druge polovice 19. stoletja.

Celosten pristop k pripravi razstave izkazuje tudi več let trajajoče restavriranje 24 Lindovih slik, ki so s tem zasijale v izvirnih odtenkih. Pozitiven rezultat sodelovanja z javnostjo sta bila odkup v tujini ohranjenih dveh signiranih Lindovih portretov in odkritje dveh, hranjenih v zasebni lasti v Mariboru.

Osnovni cilj razstave je predstavitev življenja in dela slikarja Eduarda Linda, s tem pa je postavljen v ospredje tudi kulturnozgodovinski kontekst ohranjenih likovnih del. Razstava interpretira življenjske zgodbe upodobljenih posameznikov, njihovo vlogo in položaj v družbi. Raziskuje tudi umetnika in njegovo vključevanje v življenje mesta, naročnike, število njegovih del in vprašanja o življenju umetnika.

Muzeološko je razstava zasnovana v dveh vsebinskih sklopih, na predstavitvi življenja in dela Eduarda Linda ter ponazoritvi Maribora v drugi polovici 19. stoletja. Da se zgodbi dopolnjujeta, kažeta razstavljeno gradivo z izvirnimi deli, listinami in reprodukcijo fotografij ter vizualna podoba razstavne arhitekture.

Razstava sledi kombinaciji kronologije in ikonografije slikarskih del, zvočna kulisa pa z izbranimi skladbami poudarja duha časa. Projekt bogatijo pedagoški in andragoški programi ter izjemen razstavni katalog.

Občasna razstava sistematično ter vizualno privlačno prikazuje življenje in delo slikarja Eduarda Linda. Restavrirana slikarska dela izvrstno promovirajo ohranjeno muzejsko dediščino, posredujejo pomembne kulturne in zgodovinske podatke o življenju in vrednotah mariborskega meščanstva v drugi polovici 19. stoletja ter obiskovalce nagovarjajo k razmisleku o pomenu portretiranja v sodobnosti.

Detajl z razstave *Odmaknjeni pogled*, foto: Galerija Božidar Jakac

ENKRATNI DOSEŽEK

Odmaknjeni pogled: Nova stvarnost in realizmi v Srednji Evropi (1925–1933)

Avtorja razstave: Miha Colner, višji kustos, in Goran Milovanović, muzejski svetovalec in direktor – s sodelavci, Galerija Božidar Jakac – Muzej moderne in sodobne umetnosti, Kostanjevica na Krki

Mednarodna razstava *Odmaknjeni pogled* se osredotoča na čas po travmatični izkušnji prve svetovne vojne, ko je ekspresionizem izgubil zagon in dal prostor novim umetniškim težnjam. Velike spremembe v politiki in gospodarstvu so vplivale tudi na umetnost in kulturo. V vizualni umetnosti se je uveljavil slog in estetski kod »novega realizma«, katerega objektivni, resignirani in ironični izraz je ustrezal duhu časa. Novi realizmi so pomenili dokaj angažirano umetniško gibanje, ki je v mnogih pogledih predvidelo prihodnjo radikalizacijo družbe, totalitarizme 30. let 20. stoletja in navsezadnje prihajajočo vojno. Razstava je razdeljena na štiri tematske sklope: sprememba v dojemanju umetnosti, tehnološki napredek, politična nestabilnost in vpliv množične kulture.

Avtorja sta predstavila povezave med likovnimi umetniki v obdobju prevlade novih realizmov in klasicizmov v Srednji Evropi. Slovenske umetnike sta postavila v dialog z njihovimi kolegi v sosednjih državah. Vključila sta tudi dela umet-

nic, ki so se v obdobju realizma uveljavile v svetu likovne ustvarjalnosti, povezane v ženskem klubu.

Razstava prinaša vsebinsko večplastnost in zgodovinsko umestitev umetniških del (kiparstva, slikarstva, fotografije) v kontekst družbenih, političnih in socialnih pojavov, pri čemer gre za zanimiv preplet in primerjavo slovenske umetnosti s svetovno umetniško ustvarjalnostjo. Premišljen koncept in skrbna izbira likovnih del iz številnih muzejev, galerij in zasebnih zbirk v Sloveniji in tujini kažeta na izvrstno poznavanje ustvarjalnega opusa domačih in tujih umetnikov. Na občasni razstavi sta avtorja opozorila tudi na stalno razstavljena likovna dela v matični galeriji.

K poglobljenemu spoznavanju in doživetju zgodovinskega obdobja in likovne ustvarjalnosti realizma sta pripomogla odličen razstavni katalog in skrbno načrtovan, izbran in vsebinsko bogat pedagoško-andragoški program.

Mednarodna razstava Odmaknjeni pogled se osredinja na čas po travmatični izkušnji prve svetovne vojne, ko je prišlo do velikega preobrata v politiki in gospodarstvu ter umetnosti in kulturi. Med letoma 1925 in 1933 se je v vizualni umetnosti uveljavil slog in estetski kod »novega realizma«, katerega objektivni, resignirani in ironični izraz je ustrezal duhu časa. Razstavni projekt se odlikuje po premišljenem konceptu, strokovni izbiri likovnih del iz številnih muzejev, galerij in zasebnih zbirk v Sloveniji in tujini ter izjemnem razstavnem katalogu.

VALVASORJEVA
PRIZNANJA

VALVASORJEV NAGELJ

Avtorska skupina: Mateja Huber, muzejska svetovalka, učiteljici Jasna Žižek in Dušanka Horvat ter sodelujoči učenci Osnovne šole I Murska Sobota

za občasno razstavo Predmeti veselja v Pomurskem muzeju Murska Sobota, ki je z uspešnim pedagoškim programom Mali kustosi in sodelovanjem s krajanima pokazala na pomembnost družbene in povezovalne vloge muzeja v lokalni skupnosti

Razstavo *Predmeti veselja* odlikujeta izvirna ideja in povezovalnost v izvedbi. Muzejski predmeti so preko osebnih zgodb interpretirani v kontekstih veselja in z njimi povezanimi šegami in navadami. Razstava daje vpogled v razmerje med ljudmi in predmeti, med nesnovno in snovno kulturno dediščino. Podrobnejši opis predmetov je skupaj z raziskovalnimi izsledki objavljen v spremljajočem razstavnem katalogu.

Posebnost razstave je njena participativnost, saj so pri zanimivih vsebinah sodelovali učenci Osnovne šole I Murska Sobota in posamezniki iz lokalne skupnosti. V okviru programa *Mali kustosi* so učenci Ikra Farizi, Ana Lena Hajnal, Eva Horvat, Urban Klarič, Lejla Mandžuka, Mia Kuhar Martinuzzi, Hana Merica, Tai Ošljaj, Lily Emilija Ribaš Pajič, Zara Sabotin, Ava Šneler, Jun Zobarič in Sofija Nina Zrim izbrali muzealije, jih preučili in opisali ter sodelovali pri postavitvi razstave. Z opisom predmetov in njihove vloge pri spodbujanju veselja so razstavo obogatili z otroškim pogledom. Učenci so prevzeli tudi vodstvo obiskovalcev po razstavi. Poudarek razstavnega projekta je v njegovi interdisciplinarnosti in kakovostnem pedagoškem programu.

Razstava *Predmeti veselja* povezuje muzealije iz matičnih zbirk in podarjene predmete sokrajanov. Predstavljene zgodbe pripovedujejo o individualnem in skupnostnem veselju v preteklosti in sedanjosti, s sinergijo šole in otrok pa se je okrepila družbena in povezovalna vloga projekta v lokalnem okolju.

Del ustvarjalcev razstave *Predmeti veselja*, foto: Pomurski muzej Murska Sobota

Aleš Lombergar, foto: Karolina Lombergar

Aleš Lombergar je že od sredine osemdesetih let 20. stoletja aktivno udeležen pri ohranjanju kulturne dediščine v Ljubljani, Mariboru in drugih krajih v Sloveniji in tujini. Njegovi projekti restavriranja nepremične dediščine so raznovrstni, izjemno pomembna je zlasti njegova vloga pri restavriranju, izobraževanju in popularizaciji jedkanega stekla, nekdanje pomembne, danes pa že skoraj izumrle umetnostne obrti.

Posebno pomembno je njegovo sodelovanje z Mestnim muzejem Ljubljana, ki je z njegovo pomočjo ustvaril izjemno zbirko ljubljanskega jedkanega stekla s fotografsko dokumentacijo. S strokovnostjo, mediacijo in nesebičnim delom je muzeju pomagal pridobiti številne pomembne primerke jedkanega stekla iz palače Ljudske pravice, Slovenske filharmonije in Katoliške tiskarne. Leta 2024 je posredoval pri pridobitvi donacije dragocenega jedkanega stekla iz *Krisperjeve hiše*. Njegovo delovanje združuje konservatorsko-restavratorsko prakso, izobraževanje, muzejsko sodelovanje in predano skrb za kulturno dediščino. S tem predstavlja zgled strokovnosti in kulturne odgovornosti, ki pomembno pripomoreta k trajnostnemu varovanju naše dediščine.

Aleš Lombergar s svojim delovanjem že štiri desetletja odgovorno prispeva k ohranjanju kulturne dediščine, zlasti jedkanega stekla. Z Mestnim muzejem Ljubljana sodeluje kot predan strokovnjak ter pobudnik in posrednik donacij izjemnih predmetov, kar pomembno vpliva na ohranitev te skoraj izumrle umetnostne obrti.

ČASTNO VALVASORJEVO PRIZNANJE

Aleš Lombergar

za štiri desetletja sodelovanja z Muzejem in galerijami mesta Ljubljane pri ustvarjanju izjemne zbirke jedkanega stekla, pri restavriranju in fotografski dokumentaciji o zbirki

ČASTNO VALVASORJEVO PRIZNANJE

*Vekoslav Kebe
z Zavodom Jezerski hram iz Cerknice*

*za 30-letno ohranjanje kulturne dediščine kraškega
polja s presihajočim Cerkniškim jezerom*

Vekoslav Kebe, dediščinski navdušenec iz vasi Dolenje Jezero ob robu Cerkniškega jezera, je ustanovitelj zavoda za ohranjanje naravne in kulturne dediščine Jezerski hram, v okviru katerega dediščino evidentirajo, ohranjajo in raziskujejo ter ozaveščajo o naravni in kulturni dediščini osrednjega dela Notranjske. Pri tem v zavodu sodelujejo z različnimi strokovnimi ustanovami.

Na pobudo Vekoslava Kebeta so leta 2005 uredili delavnico za izdelavo tradicionalnih lesenih čolnov s Cerkniškega jezera in jo do danes nadgrajevali tako z vidika vsebin in interpretacije kot promocije nesnovne dediščine in dostopnosti. V interpretacijskem centru je na ogled interaktivna razstava, ki vključuje zgodovinski prikaz izdelave čolnov, zbirko starega orodja in več čolnov. Dopolnjujejo jo didaktične vsebine, vključno s stripom *Čoun na Cerkniškem jezeru* in filmom o izdelavi čolna. Izvajajo različne pedagoške programe in dogodke za prenos znanj. Mojster Kebe je nosilec izročila o izdelovanju avtohtonega lesenega drevaka, ki je vpisano v register nesnovne dediščine. Svoje znanje in veščine prenaša zainteresirani javnosti na delavnicah, jo navdušuje in spodbuja. Je avtor knjige *Prisluhni zgodbi o lesenem čolnu s Cerkniškega jezera*, ki je izšla v letu 2024 kot plod dolgoletnih raziskovanj.

Vekoslav Kebe, ustanovitelj Zvoda Jezerski hram, z ureditvijo delavnice za izdelavo lesenih čolnov s Cerkniškega jezera in izvajanjem spremljajočih aktivnosti v interpretacijskem centru v Dolenjem Jezeru pomembno pripomore k ohranjanju prvin izjemne kulturne krajine Slovenije.

Vekoslav Kebe in udeleženci dogodka v Zavodu Jezerski hram, foto: Zavod Jezerski hram

Del donacije steklenih obtežilnikov za papir, foto: Nataša Žnahaer

Dr. Tea Kolar Jurkovšek in dr. Bogdan Jurkovšek sta se med dolgoletnim delom na terenu kot geologa srečevala z drobnimi steklenimi predmeti, ki so bili v zavesti zbiralcev in muzealcev spregledani. Gre za steklene obtežilnike za papir, ki so izpovedni del steklarske tradicije na naših tleh. Njihov začetek sodi v srednjeevropskem prostoru v sredini 19. stoletja, ko so izpričani tudi v glažutah na Pohorju, Kozjanskem in v Zasavju ter kasneje v steklarnah Hrastnik in Zagorje ob Savi. Številni češki, avstrijski in bavorski mojstri so znanje o njih prinesli v naše kraje, kjer so se izdelave naučili tudi domači steklarji. Ljudje so te predmete na podeželje prinašali z romanj, sejmov, žegnanj, včasih so bili darilo zaljubljenega fanta svojemu dekletu. Najpogostejše so z njimi krasili *bohkov kot*.

Zbirka šteje 176 steklenih obtežilnikov, ki sta jih donatorja opremila s podatki o izvoru in nekdanjih lastnikih. S tem je bila pomembno dopolnjena zbirka stekla v Pokrajinskem muzeju Celje, ki je do prejema daru hranil le 12 obtežilnikov. Zbirka je bila predstavljena na občasni razstavi *Stekleni obtežilniki, spregledana steklarska dediščina Slovenije*, ki jo spremlja katalog, izdan v soavtorstvu dr. Bogdana Jurkovška, Jožeta Rataja in dr. Tee Kolar Jurkovšek.

Zakonca Jurkovšek sta geologa, ki sta ob svojem terenskem delu prišla v stik s steklenimi obtežilniki za papir iz 19. in 20. stoletja. Donatorja sta bogato zbirko 176 steklenih obtežilnikov za papir, ki sta jih popisala in opremila s podatki o izvoru, ob odprtju razstave in izdaji kataloga podarila Pokrajinskemu muzeju Celje.

ČASTNO VALVASORJEVO PRIZNANJE

*dr. Tea Kolar Jurkovšek in
dr. Bogdan Jurkovšek*

*za donacijo bogate zbirke 176 steklenih obtežilnikov
za papir iz steklarn 19. in 20. stoletja Pokrajinskemu
muzeju Celje*

ČASTNO VALVASORJEVO PRIZNANJE

Klavdij Sluban

za obsežno retrospektivno razstavo "Nekje drugje Tukaj" in celotno razstavljeno zbirko, ki jo sestavlja 159 originalnih, certificiranih, signiranih in numeriranih fotografij, podarjeno Muzeju in galerijam mesta Ljubljane

Klavdij Sluban se je leta 2024 z retrospektivno razstavo, ki jo je spremljala obsežna slovensko-angleška fotomono-grafija, predstavil v ljubljanski Galeriji Jakopič. Sodeloval je na obrazstavnih dogodkih in vodstvih za obiskovalce ter prispeval številne intervjuje. Muzeju in galerijam mesta Ljubljane je podaril celotno razstavljeno zbirko, ki jo sestavlja 159 originalnih, certificiranih, signiranih in numeriranih fotografij. Donaciji velike vrednosti je dodal še 25 izvirnih analognih fotografij manjšega formata.

Fotografa Slubana cenijo v Franciji in drugod po Evropi ter na Japonskem, Kitajskem, v Indoneziji in ZDA. S fotografijo se pogloblja v prostor in svoje poslanstvo deli z ljudmi na družbenem robu, zlasti z mladimi v evropskih zaporih. Zapornikov ne uči, ampak jim predaja strast do fotografiranja, saj je prepričan, da je fotografija lahko tudi terapija. Slubanove fotografije hranijo ugledne muzejske ustanove po svetu in zdaj so se jim z izjemno donacijo pridružili tudi Muzej in galerije mesta Ljubljane.

Klavdij Sluban, eden v svetu najbolj uveljavljenih fotografov slovenskega rodu, čigar dela hranijo prestižne mednarodne galerijske ustanove, je ob retrospektivni razstavi v Galeriji Jakopič leta 2024 Muzeju in galerijam mesta Ljubljane podaril izjemno zbirko 159 originalnih, signiranih in numeriranih fotografij in jim dodal še 25 originalnih analognih fotografij manjšega formata. S tem darom je pomembno obogatil muzejsko fotografsko dediščino.

Klavdij Sluban ob odprtju razstave v Galeriji Jakopič, foto: Blaž Gutman, MGML

ČASTNO VALVASORJEVO PRIZNANJE

Marco Manin

za izjemen prispevek k ohranjanju, zaščiti in vrednotenju slovenske zgodovinske in kulturne dediščine zunaj meja Republike Slovenije, s poudarkom na sodelovanju z Narodnim muzejem Slovenije pri zapuščini Josipa Pangerca na Tržaškem in v Istri

Marco Manin je pobudnik in ustanovitelj ter dejaven predsednik Srednjeevropskega inštituta za zgodovino in kulturo Josip Pangerc ter avtor knjižice in razstave *Pišem vam iz Doline pri Trstu ... Josip Pangerc*, postavljene v Narodnem muzeju Slovenije ob 100. obletnici Pangerčeve smrti. Razstavo z arhivskim gradivom in osebnimi predmeti praprada Pangerca je spodbudilo odkritje njegove dediščine na domačem podstrešju.

Josip Pangerc (1868–1925) je bil rodoljuben politik, podjetnik, skladatelj in kulturni delavec, ki je s svojim delovanjem pomembno pripomogel k ohranjanju slovenskega jezika in kulture ter ugledu in napredku slovenskega naroda na Tržaškem in v Istri. Pangerčevo zbirko je italijansko ministrstvo za kulturo leta 2014 razglasilo za kulturno dediščino.

Marco Manin ne skrbi le za družinsko zbirko, ampak tudi za arhiv pražupnije sv. Urha v Dolini in je kurator več razstav na Tržaškem. Med drugim v svoje delo vključuje raziskovanje, publiciranje in ohranjanje kulturne dediščine Slovencev zunaj domovine, prizadeva si za ozaveščanje o tem ter spodbuja sodelovanje med Slovenijo in Italijo.

Marco Manin, predsednik Srednjeevropskega inštituta za zgodovino in kulturo Josip Pangerc, je avtor razstave in knjižice o Josipu Pangercu, pomembnem Slovencu v Italiji. Njegovo zapuščino je zaščitil in jo ohranja kot izjemen del slovenske kulturne dediščine, s čimer promovira slovensko kulturo v Italiji.

Marco Manin, foto: fototeka Narodnega muzeja Slovenije

Foto: Jelena Justin, Gorenjski muzej

KOMISIJA ZA PODELJEVANJE VALVASORJEVIH ODLIČIJ 2022–2025

Od leve proti desni:

◆
dr. Blaž Vurnik,
muzejski svetnik,
MGML – Mestni muzej Ljubljana

Natalija Štular,
muzejska svetovalka,
Gornjesavski muzej Jesenice – Slovenski planinski muzej

Marjeta Bregar,
muzejska svetovalka,
Dolenjski muzej Novo mesto

mag. Marjetka Balkovec Debevec,
muzejska svetnica, predsednica komisije,
Slovenski šolski muzej

Jana Babšek,
kustosinja, direktorica muzeja,
Gorenjski muzej

dr. Karla Oder,
muzejska svetnica,
Koroški pokrajinski muzej – Muzej Ravne na Koroškem

mag. Miha Mlinar,
muzejski svetnik,
Tolminski muzej

Kolofon:

VALVASORJEVA ODLIČJA 2025

Izdalo in založilo: Slovensko muzejsko društvo

Zanj: Maja Hakl Saje, predsednica SMD

Uredila: Marjetka Balkovec Debevec in Miha Mlinar

Uredniški odbor in priprava besedil: Jana Babšek,

Marjetka Balkovec Debevec, Marjeta Bregar, Miha Mlinar,

Karla Oder, Natalija Štular, Blaž Vurnik

Lektoriranje: Martina Oberman Žnidarčič

Oblikovanje: Irena Gubanc

Upodobitev Valvasorja po predlogi iz: *Slava vojvodine Kranjske*, 1689

Tisk: Dušan Štepančič s. p.

Naklada: 200 izvodov

Izdajo je omogočilo: Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije
Ljubljana, maj 2025

SLOVESNA PODELITEV VALVASORJEVIH ODLIČIJ 2025
NARODNA GALERIJA, LJUBLJANA, 16. MAJ 2025

Organizacija slovesnosti:

*Komisija za Valvasorjeva odličja, izvršni odbor Slovenskega muzejskega društva,
Narodna galerija, Slovenski šolski muzej*

www.smd-drustvo.si

